

0X0X0

KONKURS ZA IDEJNO ARHITEKTONSKO RJEŠENJE UREĐENJA
KORITA RIJEKE RIBNICE OD NOVOG MOSTA DO SASTAVAKA
(SKALINA) U GLAVNOM GRADU – PODGORICI

TEHNIČKI OPIS KONCEPTA, UPOTREBLJENIH MATERIJALA I BILJNIH VRSTA

SCENARIO

Projektovanje i organizaciju obalskih teritorija, te njegovu pripadajuću konceptualizaciju izvodimo putem pomno planiranog sinopsisa prostorno-osećajnih sekvenci, jasno definisanih i određenih komponentama „poligona,, i „prostornog toka,, i „specifičnog mesta,,.

POLIGON - obala Ribnice sa svim zatečenim prirodnim i rukom stvorenim artefaktima

TOK - rečni tok; pešačke i biciklističke staze; vertikalne komunikacije

MESTO - prostorni paviljoni, specifični prirodni ambijenti

Tok i Mesto kao specifično promišljeni prostorno-organizacijski "sastojci" projekta, programirani su i oblikovani u saglasju sa zatečenim stanjem, klimom, topografijom i programom. Projektom izvodimo i oblikujemo složenu matricu koja sa konkretno planiranim događajima definiše mesta vezana različitim prostornim tokovima. Prostorni Tok postavljamo i oblikujemo kroz različite načine kretanja, njihova pripadajuća pravila i načine korištenja, te njima direktno utičemo na korisnike u projektom prostoru.

Zavisno da li konkretnim prostorom hodamo, šetamo ili trčimo, vozimo se ili smo voženi, sami ili u društvu, krećemo se jer želimo ili moramo. Rutinirano ili radoznalo, svakako možemo birati, oblikovati i definirati uslove, te njima direktno ili posredno stvarati drugačije prostorne osećaje okruženja u kojem se nalazimo.

Prostorni tok jasno definiše promenljivo stanje, vreme i osećaje prolaženja, dok specifično mesto definiše klasični, mahom statični arhitektonsko prostorni ili prirodni fenomen. I jedan i drugi element služe kao delovi prostorno-programskog kolaža jasno definisanog poligona.

KONTEKST

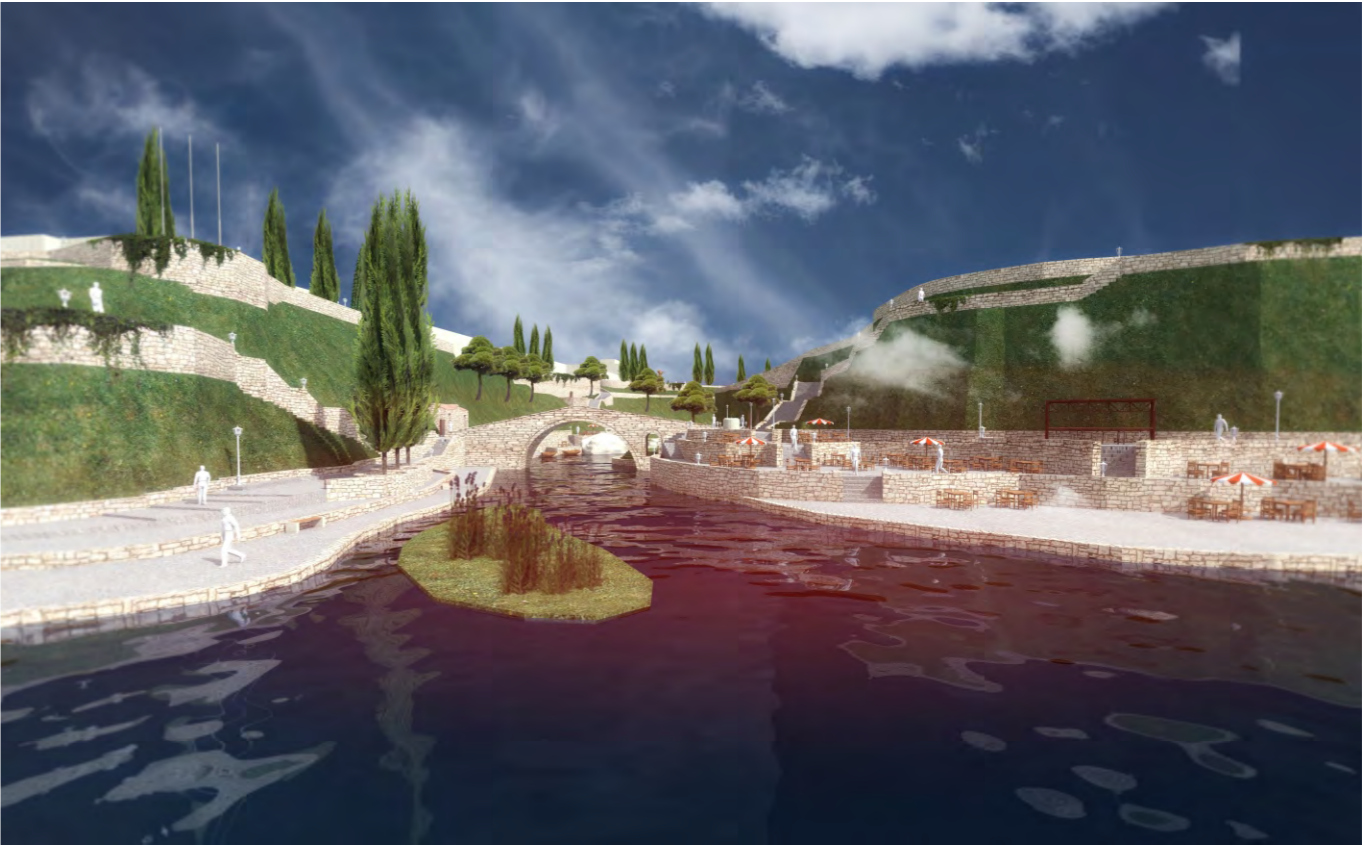
Podgorica je grad reka i mostova. Splet vodnih tokova na kojima leže temelji grada je gusto isprepletan a u samom srcu tog spleta nalazi se najpoznatiji Sastavak – ušće Ribnice u Moraču.

Kraške reka Morače i Ribnice su izdubile duboka korita kroz ravno polje, a na sve tri obale se razvio grad, pojedinačno, u različitim istorijskim periodima. Stara varoš južno od Ribnice i istočno od Morače, na lijevoj obali, ima koren u srednjem veku, da bi napredovala tokom Osmanskog perioda u tipičnu orijentalnu varoš nepravilne i stihijske urbane strukture. Nova varoš ili Mirkova varoš severno od Ribnice i istočno od Morače nastala je u XIX veku. Ima ortogonalnu plansku strukturu zatvorenih isparcelisanih blokova. Najmlađi deo centra grada, Preko Morače, nastao je posle Drugog svjetskog rata na desnoj, zapadnoj obali Morače kao naselje otvorenih blokova i moderne arhitekture. Tri dela grada su danas integrisana jedinstvenim ortogonalnim sistemom saobraćajnica. Međusobno ih povezuje sedam mostova preko Morače i tri visoka betonska i tri niska kamena mosta preko Ribnice.

Mnogi evropski i regionalni gradovi imaju gradska jezgra koja odslikavaju duh tradicije. Stara boemska četvrt Skadarlija, Kalemegdan u Beogradu, Tkalčićeva ulica u Zagrebu, Baščaršija u Sarajevu, samo su neka mesta koja i danas ovim gradovima daju posebnu živost. Stara varoš, kulturno-istorijska i prirodna celina, najstarija u urbanom jezgru Podgorice, godinama nema tretman kakav zaslužuje. Njena decenijska devastacija je evidentna, a potreba za njenom obnovom i kulturnom afirmacijom iz godine u godinu je sve veća.

U njoj se nalazi i osam pojedinačnih profanih i sakralnih objekata sa statusom kulturnog dobra – Tvrđava na sastavcima Ribnice i Morače, Stari most na Ribnici, Sahat-kula, Starodoganjska i Osmanagića džamija, Tablja Bešlića, Kuća Čubranovića i zgrada nekadašnje osnovne škole „Stara varoš" u kojoj se sada nalazi Prirodnjački muzej.

Brza, hladna i plitka voda Ribnice onemogućuje aktivno korišćenje vodenih površina u rekreativne ili saobraćajne svrhe. Osim ribolova, kupanje ili plovidba su praktično nemogući. Voda je u slici grada zastupljena samo kao ambijentalni, vizuelni i zvučni momenat. Savremeni Podgoričani slabo koriste i svoje obale, bez obzira na jake urbane potencijale. Nažalost, na obalama Ribnice nema sadržaja koji bi masovnije privukli građanstvo na aktivnije korišćenje, zone su lišene trgovačke i ugostiteljske ponude. Kejskih površina i šetališta praktično nema, obala je obrasla bogatim ali većim delom nekontrilisanim zelenim restinjem, bez smislenog povezivanja parka i vode.

STANJE UREĐENJA I IZGRAĐENOSTI, STAVOVI, PLANOVI

Predmet konkursa je uređenje degradiranog korita Ribnice od Novog mosta do Sastavaka (Skalina), sa posebnim osvrtom na uklapanje postojećih uređenih fragmenata u jednu cjelinu i prijedlogom rekonstrukcije starog mlina uz uspostavljanje konekcije obala sa okolnim terenom, kako sa parkovskim površinama tako i sa urbanim tkivom u cilju postizanja dostupnosti riječnog korita za sve grupe građana.

Ovim se rečima započinje poziv na konkurs za izradu idejnog rešenja uređenja korita reke Ribnice. Velika ambicija ovog stava dokaz je osvešćenosti grada da je u savremenom globalnom društvu potrebno promišljati javni prostor kao generator okupljanja ljudi, stanovnika, i posetioca, sa vrlo snažnim karakterom mesta i specifičnostima zbog kojih se posetioci vraćaju, stanovnici vole i čuvaju svoj prostor, a grad i mesto tako postaje prepoznatljivi protagonist društvenosti u svom okruženju. Transformacija danas zapuštenog i godinama neuređenog dela samog centra Podgorice - obale reke Ribnice od presudne je važnosti za redefiniranje odnosa i uloge ovog mesta na nezaobilaznoj turističkoj mapi.

Jedan od polaznih stavova u rešavanju ovog delikatnog zadatka bio je da se zadrži sve što je do sada građeno, rađeno i uređeno - što se može zadržati, čak i vidni započeti radovi na uređenju gradskih parkova, te da se unaprede i integrišu sa novim programima i intervencijama duž rečne obale Ribnice.

Težnja je bila da se postupkom stvaralačke sinteze postigne optimalno usklađenje različitih programa, sadržaja i funkcija, na način da najvažniji prostori, a pre svega Skaline i Stari Mlin, zadrže glavno mesto i značaj u celini ambijenta, te uređenjem i formiranjem novih prostora i sadržaja dobiju dodatnu potvrdu.

PROSTORNA ORGANIZACIJA

Osnovu prostorne koncepcije čine funkcionalna organizacija i jedinstvo sadržaja, distribucija programa i paviljona, kao i razvijena bogata mreža otvorenih javnih, ozelenjenih i oplemenjenih zajedničkih prostora sa različitim stepenom privatnosti i načinima korišćenja tokom dana i godine, po ugledu na tradiciju ovoga kraja.

Bazične ideje i ciljevi prilikom osmišljavanja prostora i struktura, uređenja ambijenta i formiranja paviljona, kao i kompoziciono-likovnog oblikovanja celine obale Ribnice bile su, kako sledi:

- da se stvore prostorni i funkcionalni uslovi za nove programe i sadržaje, shodno savremenim potrebama korisnika;
- da se obala reke Ribnice uobliči i reguliše do nivoa skladne i uravnotežene celine, sjedinjene sa izuzetnim prirodnim krajolikom;
- da se u likovnom izgledu i impresiji postigne stilsko jedinstvo sa obeležjima i odrednicama tradicionalne crnogorske arhitektonske baštine;
- da se formiraju i urede funkcionalni, bezbedni i konforni prostori za brojne aktivnosti, kao i za sve vrste i kategorije korisnika i posetilaca.

Konkursnim projektom predložene su brojne intervencije:

(1) uređenje i opremanje Skalina prema potrebama savremenog društva

(2) restauracija i revitalizacija Starog mlina

(3) izgradnja Društvenog centra i Kuće starih zanata koje u sklopu sa Starim mlinom čine kompleks Etno-selo

(4) rekonstrukcija amfiteatra

(5) regulacija i uređenje rečnog korita reke Ribnice

(6) kreiranje različitih paviljona duž rečnog toka Ribnice

Pored toga, rešena je nivelacija terena, usklađeni su i uređeni platoi, rekonstruisane i usklađene postojeće staze i stepenice, formirane nove pešačke i biciklističke staze, osmišljeni prostori...

POLIGON

Pokrenuti reljef terena, sa svojim padinama i grebenima, istaknutim visovima i platoima, u znatnoj meri je uticao na ostvarenje prostorne kompozicije koja ima za cilj potvrđivanje osobnosti predmetne lokacije. Reljef raščlanjava pojedine prostore obale, dajući im karakteristične crte.

Glavica, uzvišena zaravan na strmijoj - severnoj padini obale reke Ribnice, projektom nije pretrpela velike izmene - već je kao karakterističan i intresantan prirodni element očuvana u probranom zelenilu. Na istaknutim tačkama postavljeni su terase, platoi, potporni zidovi i vertikale sa stepeništem ili liftom - u materijalima koji ni na koji način ne narušavaju reljef padine. Tako se reljef jače ističe i dobija ulogu u opštoj slici i silueti grada.

Posebnu vrednost u kompoziciji imaju južne - blaže nagnute padine, amfiteatralnog oblika sa kojih se otvaraju vidici na rečni tok, na okolnu prirodu. Manje otvorene uvale koriste se kao prirodni amfiteatri - najpre pažljivom selekcijom oslobođeni nepotrebnog rastinja, potom planom određeni za šetališta, parkove, obalna kupatila, sportska igrališta i društvene centre.

Priobalni pojas zelenila se spaja sa parkom preko širokih zelenih klinova. Tako se grad otvara prema obali, time se stvaraju vazdušna strujanja, uspostavlja se punija veza grada sa vodom. Detaljnom analizom i valorizacijom utvrđeno je zdravstveno stanje i vitalnost postojećeg zelenog fonda, na osnovu koje je određen kriterijum za očuvanje vrednih / uklanjanje malovrednih primeraka, i otvrđeni parametri za izbor novih vrsta. Usled nedovoljnog održavanja drveće i visoko žbunje rastu duž obale Ribnice. Većina rastinja treba da se ukloni zbog toga što smanjuju poprečni pesek korita - tako što stvaraju uslove pogodne za talođenje suspendovanog materijala kroz stvaranje plićaka duž obala.

Kao zeleni svod koristi se autohtoni crni bor (*Pinus nigra*) i alepski bor (*Pinus halepensis*) koji su relativno visoki, a široke i guste krošnje čine da za vreme leta osigurava hlad i ambijent pogodan za zadržavanje. U pogledu osmišljenih zelenih površina, dominira drveće određenih vrsta kao što su Koščela (*Celtis australis*), Lipa (*Tilia argentea*), Hrast Crnika (*Quercus ilex*), Čempres (*Cupressus sempervernis*).

U vreme jeseni i proleća duž obale Ribnice kreiraju se zimske terase na način da se skupina drveća omota platnom visine 140 cm štiteći goste od umerenog vetra, omogućavajući nesmetan pogled unutar - van. Terasa su dodatno grejane grejalicama za vanjski prostor.

Za učvršćavanje i ozelenjavanje terasa koriste se sledeće žbunaste vrste: zimski jasmin (*Jasminum nudiflorum*), Planika (*Arbutus unedo*), Lovor (*Laurus nobilis*), Puzava (*Ephedra campulopoda*), Bršljan (*Hedera helix*) Lozika (*Parthenocissus quinquefolia*), Dafina (*Elaeagnus angustifolia*), Kebrač (*Tamarix germanica*), Lovor višnja (*Prunus laurocerassus*).

Posebnu emotivnu vrednost dobija zelena priroda u teškom, dramatičnom, istorijskom ambijentu Skalina koji nema puno toga zajedničkog sa tokovima savremenog života. Zelenilo nastalo u ovom prostoru je očigledno neistorijski element. Zelenilo u ovom prostoru nije samo dekor i osveženje tamnih zidina, on je tu nešto mnogo više: niz uvek zelenih čempresa u tom hladnom prostoru uneo je liriku novog humanizma. Taj kontrast žive prirode koja nam se obraća svežinom današnjice doprinosi privlačnosti ovog istorijskog prostora - uspostavljaajući prostorno jedinstvo između davne prošlosti i savremenog života.

Upotrebom čempresa koji zbog svojih izrazitih vertikalna, predstavljaju dragoceni element, kao kontrast ostalom zelenom masivu parka - stvaramo monumentalni okvir glavnim prilazima kao i prilazima referentnim objektima. Ovakav monumentalni prostor zelene arhitekture se po intezitetu estetičkog utiska može ravnati sa unutrašnjošću gotskih katedrala.

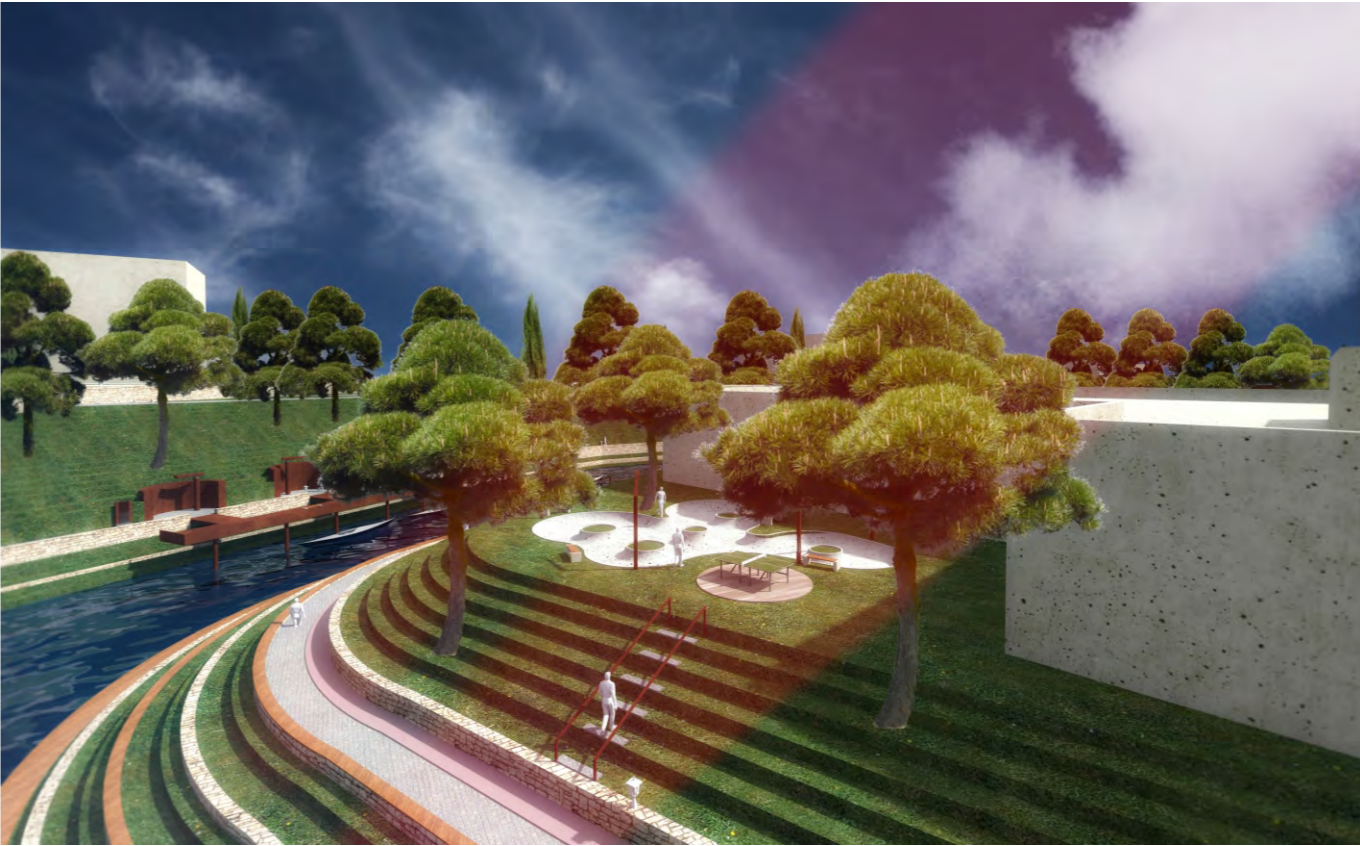
U pogledu materijalizacije smatramo da nadogradnju postojećih objekata, gradskih zidova, rečnih podzida, i korita treba razrađivati primenom lomljenog kamena u tradicionalnom i zatečenom maniru. Predlažemo da se na pojedinim strukturama i detaljima primeni građevinski materijal „korten čelik,“ koji je trajno zarđao i stabilan-nepromenljiv, a koji se često uspešno koristi prilikom rekonstrukcija i obnova istorijskih kompleksa i objekta starina - a stilski se provereno lepo uklapa sa tradicionalnim materijalima rustične obrade upotrebljenim na predmetnoj lokaciji (kamen, opeka, šindra, kanalice, arheološki malteri i sl.)

Korito reke Ribnice u okvirima zadatim konkursom je svojom najvećom dužinom obezbeđeno oblogom od tesnog kamena i svojim delom u kombinaciji sa regulisano pošumljenim zelenim površinama. Obavezni deo ovakve obale je nožica od kamenog nabačaja.

TOKOVI

Projektom se definišu i rekonstruišu postojeće i postavljaju nove pešačke i biciklističke staze na prostoru obale reke Ribnice, s posebnim osvrtom na relaciju između obale i grada. Program jasan, potreba očigledna, interes lokalne zajednice i turista jak, idealani uslovi i okvir za drugačije promišljanje prostora.

Mreža pešačkih i biciklističkih putanja koje ovaj projekt preispituje određeni su s jedne strane postojećim linijama obale reke i bedema grada, crtama granica parcelacije i agrikulture, površinama i logikom održivog rasta različitih vrsta zelenila prisutnog na predmetnoj lokaciji. Sa druge strane u projekat uvodimo arhipelag novo stvorenih humaka, brda, vrtača, drvoreda, šuma, šumaraka, i travnatih proplanaka ali i veštakih artefakta - prostornih paviljona različite pojavnosti i namene. Ovakva složena struktura postojećih elemenata i novog prostornog toka koji spaja pojedina mesta, fenomene i vizure na grad, prirodu i reku definišu novu matricu projekta.

Ribnica u svom gustom zelenom okruženju dobija svoj puni funkcionalni i estetički značaj ako je lako sagledljiva i pristupačna. Vijugava staza pokraj reke sa severne strane, i kontrolisana pešački biciklistička staza sa južne strane predstavljaju najprivlačniju maršutu za ljubitelje prirode.

Matrica paviljona, flora i agrikultura rađa specifična mesta, mirise, atmosfere i osećaje. Staze, putevi i prolazi definirani kroz specifične materijale i obloge stvaraju i projektiraju poseban telesni osećaj i različito ponašanje korisnika. Sadnja specifičnog drveća, drvoreda, postavljanje uređaja za proizvodnju energije, te njihova ciljane repeticija, grupisanje i pojavljivanje u projektiranom teritoriju oblikuje mnoštvo novih perspektiva, pogleda i vizura.

MESTA

Javnim prostorima i opštoj likovnosti obale posvećena je posebna pažnja. Oblikovan je niz ambijenata i paviljona u regionalnoj, lokalnoj i mediteranskoj tipologiji - promenade, staze, kamene stepenice i podzidi, svodovi, prolazi, kule i kapije, mostovi, drveni doksati, denivelisani platoi, kaskadne terase-vidikovci, drvene i kamene ograde (međe, suhozidi), vodene površine sa sedenjem, narodna zborišta, pijacete, kolonade, venjaci, male forme i dr.

Jasno definisane pozicije i funkcije objekata i paviljona bi služile kao referentne tačke / koordinantni počeci i oslone tačke u nedefinisanom prostoru obale Ribnice, dajući mu dimenzionalnost i orijentaciju. Objekti bi markirali prostor, pustili pravce kretanja, inicirali aktivnosti, formirali površi gde će aktivnosti kulminirati i dobiti svoje stvarne oblike.

U centralnom delu predmetne lokacije - dominantnu poziciju zauzima objekat Starog mlina - kao referentna tačka lokacije u sklopu sa još dva objekta projektovana po principima karakteristične tradicionalne arhitekture, a po ugledu na pomenuti Mlin - stvarajući jedinstvenu ambijentalnu celinu.

Stari Mlin je rekonstrukcijom poprimio svoj originalni izvorni oblik. Osnovni volumen postojećeg objekta je u celosti poštovan i tretiran sa stanovišta zaštite, konzervacije i revitalizacije. Mlinu je dodeljena namena etnografskog eksponata.

Druga dva objekta imala bi namenu:

- društvenog centra (kuće za interakciju i okupljanje ljudi različitih profila, kuća u kojoj bi se spontano odvijale uobičajene aktivnosti sedenje, kuvanje ležanje, druženje, učenje);

- kuće starih zanata (objekat - podsetnik na tradicionalne vrednosti, običaje i veštine, kao i njihovu primenu, ali i upotrebu u današnjem vremenu).

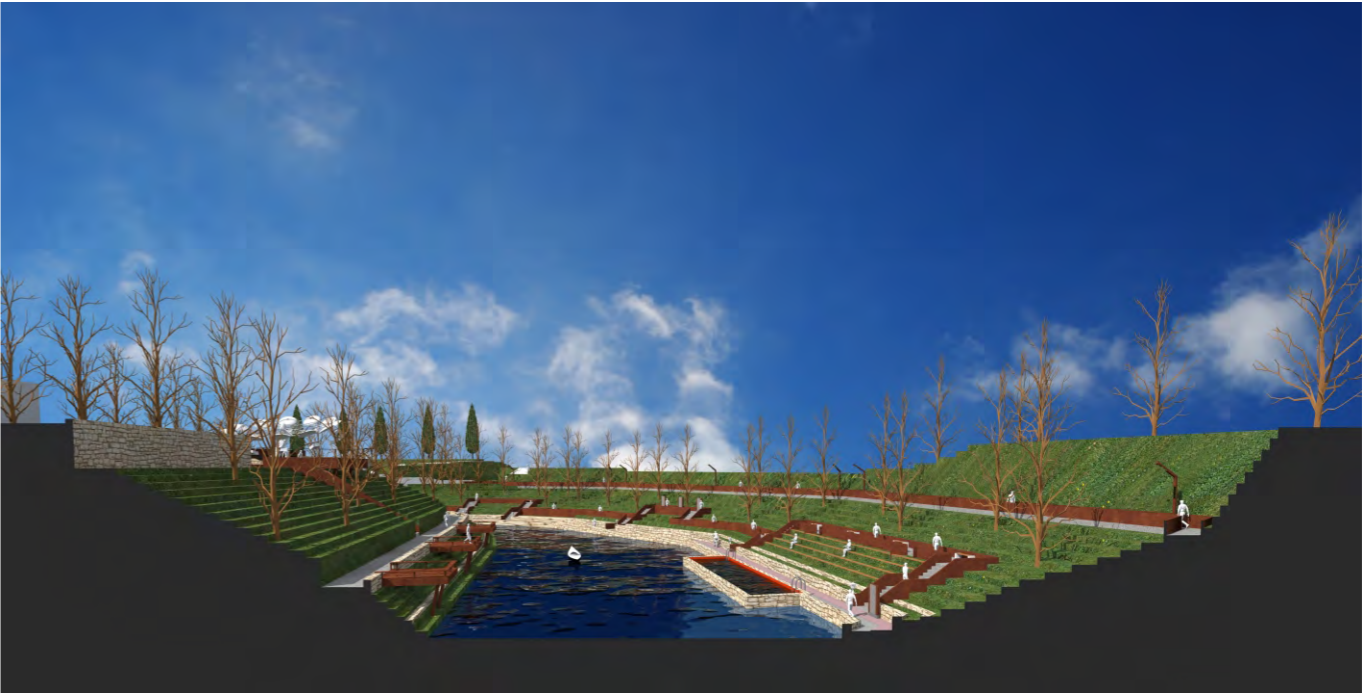
Fasada ovih objekata bila bi je izvedena u punom kamenom zidanom platnu sa pravougaonim otvorima na spratu i lukovima u prizemlju objekta.

Objekti bi činili mikro-grupaciju Etno-sela.

Postojeći Amfiteatar se zadržava, uz rekonstrukciju, dogradnju kafea - vidikovca. Prostor bi bio opremljen odgovarajućom obradom i materijalizacijom za obezbeđenje potrebnog vizuelnog i akustičnog komfora.

ZAKLJUČAK

Projektovani prostor obale reke Ribnice je istovremeno i park i trg. Spolja deluje kao gusto izgrađena struktura a zapravo je potpuno oslobođen i kontinualan. Može se reći da mu je primarna funkcija slobodan javni prostor koji potencira izgubljene ambijentalne vrednosti, dok je sekundarna prilagođena potrebama predmetne lokacije. Prostor postaje spomenik ovog vremena dok snažno čuva tragove daleke prošlosti i istorije. Obala Ribnice postaje javni prostor namenjen svim građanima. Prostor je prožet funkcijama koje su potrebne lokaciji i koje povećavaju intezitet korišćenja ovakvog prostora, dok je glavni akcenat na slobodnom prostoru, zelenilu, različitim ambijentima koji iščekavaju u današnjem sistemu.

ETAPNOST REALIZACIJE

U **prvoj etapi** planirano je:

- urbano opremanje Skalina
- valorizacija i uklanjanje malovrednih biljnih primeraka
- rekonstrukcija postojećih pešačkih staza i izgradnja novih;
- instalacija svih vertikalnih komunikacionih kula - sa ciljem uspostavljanja kompletne povezanosti grada sa obalom;
- takođe, smatramo da bi bilo dobro planirati u prvoj etapi realizacije i uređenje centralnog dela kompleksa, sa obnovom i revitalizacijom Starog Mlina i uređenjem okolnog prostora.

U **drugoj etapi** predlaže se:

- sadnja novih biljnih vrsta, prema predhodno usvojenim kriterijumima;
- izgradnja Kafane na vodi i Kuće starih zanata;
- rekonstrukcija postojećeg amfiteatra;
- trasiranje i označavanje biciklističke staze, kao i odgovarajuće infrastrukture, instalacija i opreme.

U **trećoj etapi** planira se:

- izrada i postavljanje svih paviljona predviđenih projektom (...Panteon zaslužnih stvaralaca, besedke, senice, česme, fontane...)
- funkcionalna i oblikovna integracija svih sadržaja, objekata, slobodnih uređenih i ozelenjenih površina obale Ribnice, kompletiranje rasvete, ozvučenja, signalizacije i sl.

PROCENA INVESTICIJE

Na osnovu idejno – arhitekstonskog rešenja može se formirati aproksimativni predračun radova i troškova:

Vrsta radova	Površina	Apr. cena / m2	Ukupna cena
PRIPREMNI RADOVI			
Uklanjanje postojeće podloge i transport na deponiju	36000m2	10 eur	360.000m2
Obeležavanje, količenje, planiranje površina	36000m2	5 eur	180.000m2
ZEMLJANI RADOVI			
Nasipanje sloja šljunka (kao drenažni sloj) d=10cm na mestima predviđenim za ozelenjavanje	22300m2	12 eur	267.600m2
Nasipanje sloja humusa d=10 - 50cm, na mestima predviđenim za ozelenjavanje	22300m2	12 eur	267.600m2
Sejanje trave na mestima predviđenim za ozelenjavanje	22300m2	7 eur	156.100m2
ARMIRANO-BETONSKI RADOVI			
Izgradnja kamene obalourvrde, potponih zidova, terasa			690.800m2
MATERIJALIZACIJA PARTERA			
Popločanje granitnim kockama	9200m2	22 eur	202.400m2
Betonska podloga	11000m2	15 eur	165.000m2
NABAVKA SADNOG MATERIJALA			
			38.000m2
INSTALIRANJE I UGRADNJA PAVILJONA			
			113.000m2
NABAVKA I UGRADNJA URBANE OPREME			
Betonska klupa sa drvenom oblogom za sedenje	60 kom	150 eur	9.000m2
PROCENA VREDNOTI RASVETE			
			60.000m2
PROCENA VREDNOTI HIDROINSTALACIJA			
			120.000m2
UKUPNO:			
			2.628.900m2

SCENARIO
 Projektovanje i organizaciju obalskih teritorija, te njegovu pripadajuću konceptualizaciju izvodimo putem pomno planiranog sinopsisa prostorno-osećajnih sekvenci, jasno definisanih i određenih komponentama „poligona, i „prostornog toka, i „specifičnog mesta,„
POLIGON - obala Ribnice sa svim zatečenim prirodnim i rukom stvorenim artefaktima
TOK - rečni tok; pešačke i biciklističke staze; vertikalne komunikacije
MESTO - prostorni paviljoni, specifični prirodni ambijenti
 Tok i Mesto kao specifično promišljeni prostorno-organizacijski „sastojci“ projekta, programirani su i oblikovani u saglasju sa zatečenim stanjem, klimom, topografijom i programom. Projektom izvodimo i oblikujemo složenu matricu koja sa konkretno planiranim događajima definiše mesta vezana različitim prostornim tokovima. Prostorni Tok postavljamo i oblikujemo kroz različite načine kretanja, njihova pripadajuća pravila i načine korištenja, te njima direktno utičemo na korisnike u projektom prostoru. Zavisno da li konkretnim prostorom hodamo, šetamo ili trčimo, vozimo se ili smo voženi, sami ili u društvu, krećemo se jer želimo ili moramo. Rutinirano ili radoznalo, svakako možemo birati, oblikovati i definirati uslove, te njima direktno ili posredno stvarati drugačije prostorne osećaje okruženja u kojem se nalazimo.

Prostorni tok jasno definiše promenljivo stanje, vreme i osećaje prolaženja, dok specifično mesto definiše klasični, mahom statični arhitektonski prostorni ili prirodni fenomen. I jedan i drugi element služe kao delovi prostorno-programskog kolaža jasno definisanog poligona.
KONTEKST, STANJE UREĐENJA I IZGRADENOSTI, STAVOVI, PLANOVI
 Podgorica je grad reka i mostova. Splet vodnih tokova na kojima leže temelji grada je gusto isprepletan a u samom srcu tog spleta nalazi se najpoznatiji Sastavak – ušće Ribnice u Moraču.
 Transformacija danas zapuštenog i godinama neuređenog dela samog centra Podgorice – obale reke Ribnice od presudne je važnosti za redefiniranje odnosa i uloge ovog mesta na nezaobilaznoj turističkoj mapi. Jedan od polaznih stavova u rešavanju ovog delikatnog zadatka bio je da se zadrži sve što je do sada građeno, rađeno i uređeno - što se može zadržati, čak i vidni započeti radovi na uređenju gradskih parkova, te da se unaprede integrišu sa novim programima i intervencijama duž rečne obale Ribnice. Težnja je bila da se postupkom stvaralačke sinteze postigne optimalno usklađenje različitih programa, sadržaja i funkcija, na način da najvažniji prostori, a pre svega Skaline i Stari Mlin, zadrže glavno mesto i značaj u celini ambijenta, te uređenjem i formiranjem novih prostora i sadržaja dobiju dodatnu potvrdu.

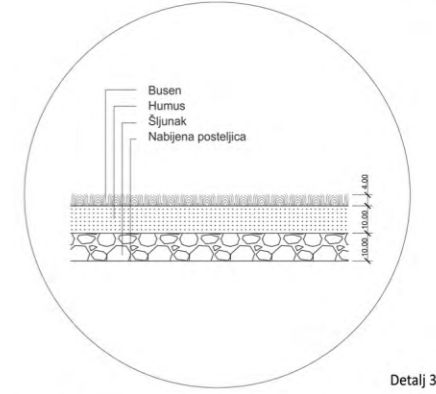
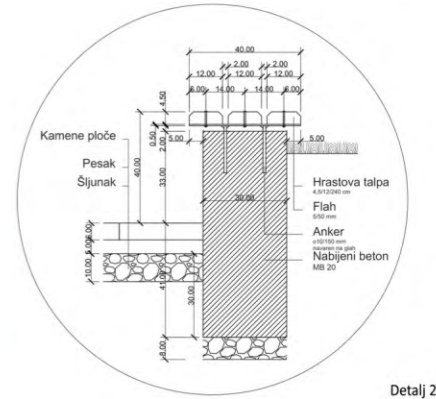
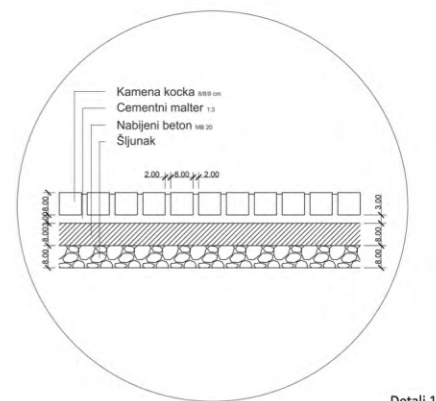
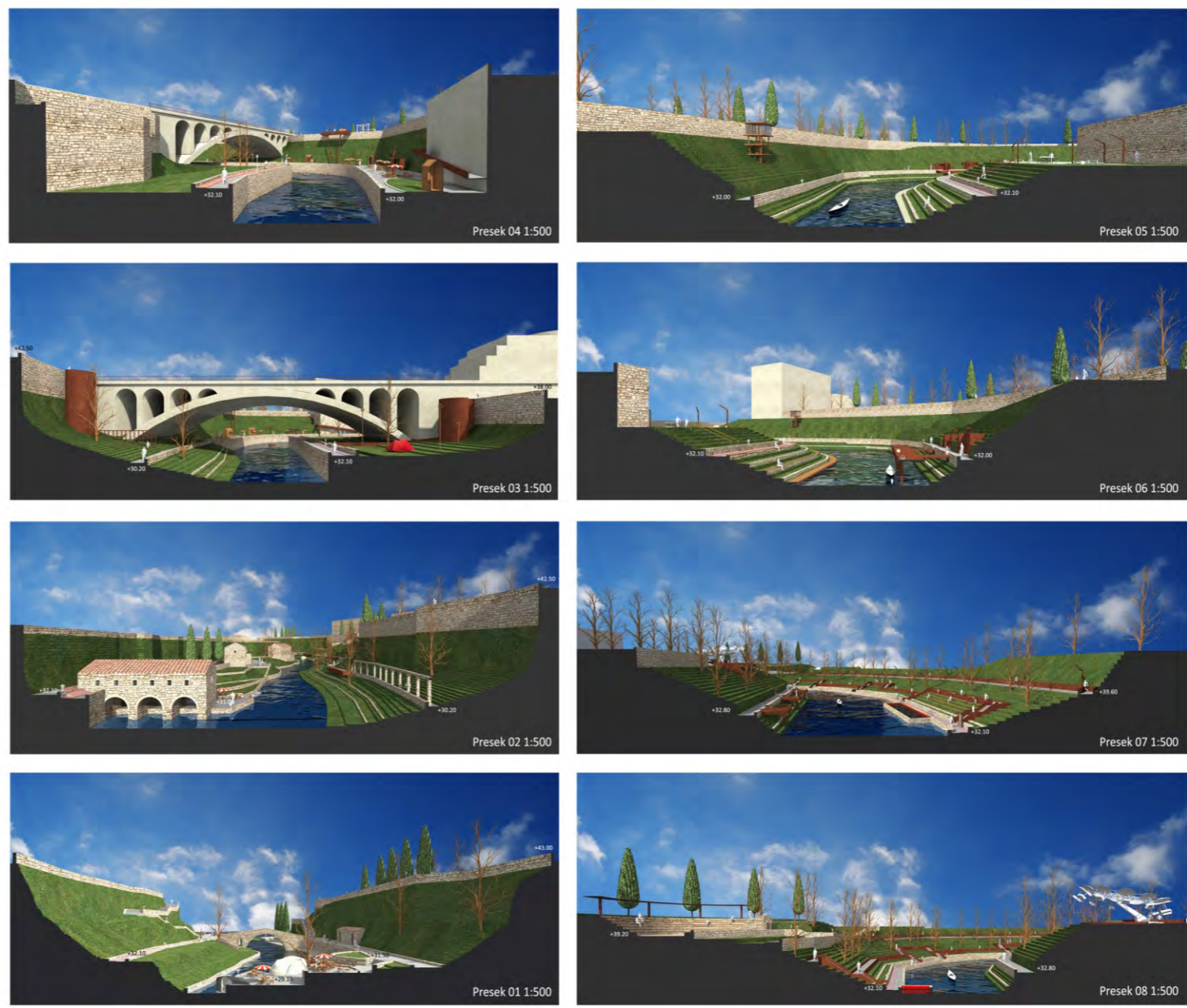
PROSTORNA ORGANIZACIJA
 Osnovu prostorne koncepcije čine funkcionalna organizacija i jedinstvo sadržaja, distribucija programa i paviljona, kao i razvijena bogata mreža otvorenih javnih, ozelenjenih i oplemenjenih zajedničkih prostora sa različitim stepenom privatnosti i načinima korišćenja tokom dana i godine, po ugledu na tradiciju ovog kraja.
 Bazične ideje i ciljevi prilikom osmišljavanja prostora i struktura, uređenja ambijenta i formiranja paviljona, kao i kompoziciono-likovnog oblikovanja celine obale Ribnice bile su, kako sledi:
 - da se stvore prostorni i funkcionalni uslovi za nove programe i sadržaje, shodno savremenim potrebama korisnika; da se obala reke Ribnice uoblič i reguliše do nivoa skladne i uravnotežene celine, svedinjene sa izuzetnim prirodnim krajolikom; da se u likovnom izgledu i impresiji postigne stilsko jedinstvo sa obeležjima i odrednicama tradicionalne crnogorske arhitektonske baštine; da se formiraju i urede funkcionalni, bezbedni i konforni prostori za brojne aktivnosti, kao i za sve vrste i kategorije korisnika i posetilaca.
 Pored toga, rešena je nivelacija terena, usklađeni su i uređeni platoi, rekonstruisane i usklađene postojeće staze i stepenice, formirane nove pešačke i biciklističke staze, osmišljeni prostori...

POLIGON

Pokrenuti reljef terena, sa svojim padinama i grebenima, istaknutim visovima i platoima, u znatnoj meri je uticao na ostvarenje prostorne kompozicije koja ima za cilj potvrđivanje osobnosti predmetne lokacije. Reljef raščlanjava pojedine prostore obale, dajući im karakteristične crte. Glavica, uzvišena zaravan na strmijoj - severnoj padini obale reke Ribnice, projektom nije pretrpela velike izmene - već je kao karakterističan i interesantan prirodni element očuvan u probranom zelenilu. Na istaknutim tačkama postavljeni su terase, platoi, potporni zidovi i vertikale sa stepeništem ili liftom - u materijalima koji ni na koji način ne narušavaju reljef padine. Tako se reljef jače ističe i dobija ulogu u opštoj slici i silueti grada. Posebnu vrednost u kompoziciji imaju južne - blaže nagnute padine, amfiteatralnog oblika sa kojih se otvaraju vidici na rečni tok, na okolnu prirodu. Manje otvorene uvale koriste se kao prirodni amfiteatri - najpre pažljivom selekcijom oslobođeni nepotrebnog rastinja, potom planom određeni za šetališta, parkove, obalna kupatila, sportska igrališta i društvene centre. Priobalni pojas zelenila se spaja sa parkom preko širokih zelenih klinova. Tako se grad otvara prema obali, time se stvaraju vazдушna strujanja, uspostavlja se punija veza grada sa vodom. Detaljnom analizom i valorizacijom utvrđeno je zdravstveno stanje i vitalnost postojećeg zelenog fonda, na osnovu koje je određen kriterijum za očuvanje vrednih / uklanjanje malovrednih primeraka, i otvrdeni parametri za izbor novih vrsta.

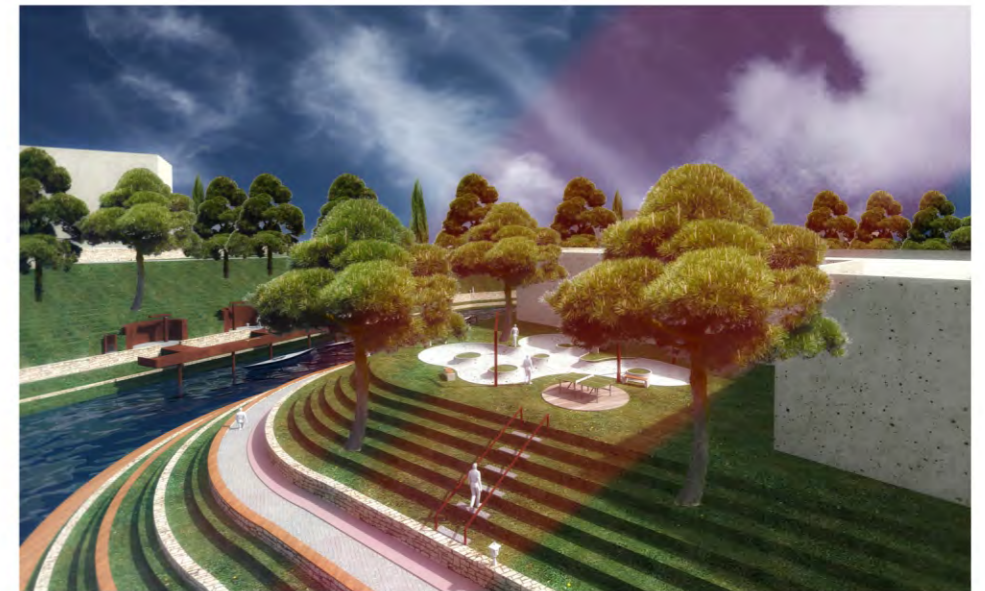
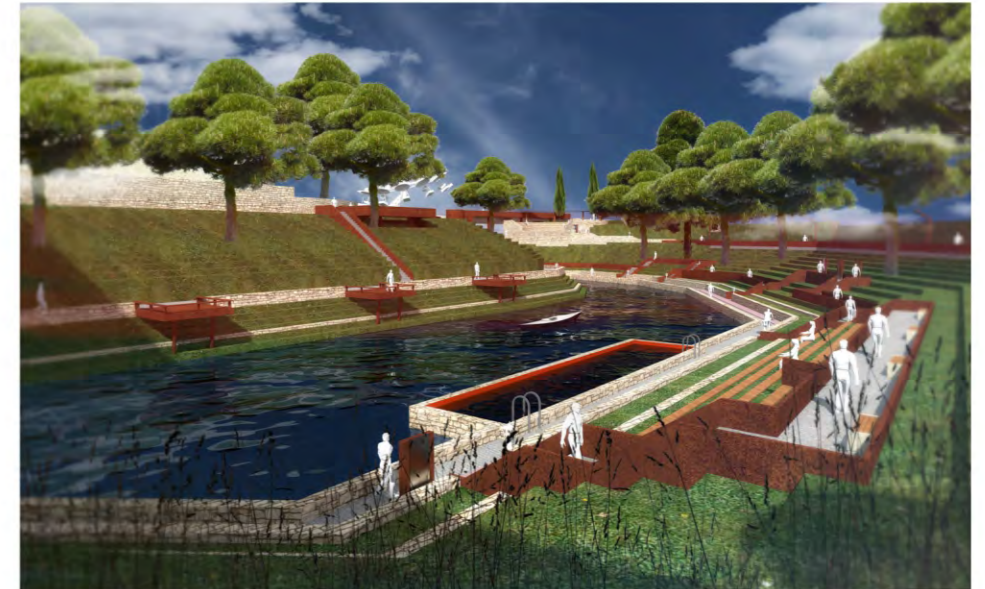

Većina rastinja treba da se ukloni zbog toga što smanjuju poprečni pesek korita - tako što stvaraju uslove pogodne za taloženje suspendovanog materijala kroz stvaranje plićaka duž obala. Kao zeleni svod koristi se autohtoni crni bor (*Pinus nigra*) i alepski bor (*Pinus halepensis*) koji su relativno visoki, a široke i guste krošnje čine da za vreme leta osigurava hlad i ambijent pogodan za zadržavanje. U pogledu osmišljenih zelenih površina, dominira drveće određenih vrsta kao što su Košćela (*Celtis australis*), Lipa (*Tilia argentea*), Hrast Crnika (*Quercus ilex*), Čempres (*Cupressus sempervirens*). Zelenilo u ovom prostoru nije samo dekor i osveženje tamnih zidina, on je tu nešto mnogo više: niz uvek zelenih čempresa u tom hladnom prostoru uneo je liriku novog humanizma. Taj kontrast žive prirode koja nam se obraća svežinom današnje doprinosi privlačnosti ovog istorijskog prostora - uspostavljajući prostorno jedinstvo između davne prošlosti i savremenog života. U vreme jeseni i proleća duž obale Ribnice kreiraju se zimske terase na način da se skupina drveća omota platnom visine 140 cm štiteći goste od umerenog vetra, omogućavajući nesmetan pogled unutar - van. Terasa su dodatno grejane grejalicama za vanjski prostor. Za učvršćavanje i ozelenjavanje terasa koriste se sledeće žbunaste vrste: zimski jasmnin (*Jasminum nudiflorum*), Planika (*Arbutus unedo*), Lovor (*Laurus nobilis*), Puzava (*Ephedra campulopoda*), Bršljan (*Hedera helix*) Lozika (*Parthenocissus quinquefolia*), Dafina (*Elaeagnus angustifolia*), Kebrac (*Tamarix germanica*), Lovor višnja (*Prunus laurocerasus*).

Upotrebom čempresa koji zbog svojih izrazitih vertikala, predstavljaju dragoceni element, kao kontrast ostalom zelenom masivu parka - stvaramo monumentalni okvir glavnim prilazima kao i prilazima referentnim objektima. Ovakav monumentalni prostor zelene arhitekture se po intenzitetu estetičkog utiska može ravnati sa unutrašnjostu gotških katedrala. U pogledu materijalizacije smatramo da nadogradnju postojećih objekata, gradskih zidova, rečnih podzida, i korita treba razradivati primenom lomljenog kamena u tradicionalnom i zatečenom maniru. Predlažemo da se na pojedinim strukturama i detaljima primeni građevinski materijal „korten čelik“, koji je trajno zardao i stabilan-nepromenljiv, a koji se često uspešno koristi prilikom rekonstrukcija i obnova istorijskih kompleksa i objekata starina - a stilski se provereno lepo uklapa sa tradicionalnim materijalima rustične obrade upotrebljenim na predmetnoj lokaciji (kamen, opeka, šindra, kanalice, arheološki malteri i sl.)

Korito reke Ribnice u okvirima zadatim konkursom je svojom najvećom dužinom obezbeđeno oblogom od tesnog kamena i svojim delom u kombinaciji sa regulisano pošumljenim zelenim površinama. Obavezni deo ovakve obale je nožica od kamenog nabačaja.

TOKOVI
 Projektom se definišu i rekonstruišu postojeće i postavljaju nove pešačke i biciklističke staze na prostoru obale reke Ribnice, s posebnim osvrtom na relaciju između obale i grada. Program jasan, potreba očigledna, interes lokalne zajednice i turista jak, idealni uslovi i okvir za drugačije promišljanje prostora. Mreža pešačkih i biciklističkih putanja koje ovaj projekt preispituje određeni su s jedne strane postojećim linijama obale reke i bedema grada, crtama granica parcelacije i agrikulturne, površinama i logikom održivog rasta različitih vrsta zelenila prisutnog na predmetnoj lokaciji. Sa druge strane u projekat uvodimo arhipe lag novo stvorenih humaka, brda, vrtača, drvoreda, šuma, šumaraka, i travnatih proplanaka ali i većstakih artefakta - prostornih paviljona različite pojavnosti i namene. Ovakva složena struktura postojećih elemenata i novog prostornog toka koji spaja pojedina mesta, fenomene i vizure na grad, prirodu i reku definišu novu matricu projekta. Ribnica u svom gustom zelenom okruženju dobija svoj puni funkcionalni i estetički značaj ako je lako sagledljiva i pristupačna. Vijugava staza pokraj reke sa severne strane, i kontrolisana pešački biciklistička staza sa južne strane predstavljaju najprivlačniju maršutu za ljubitelje prirode. Matrica paviljona, flora i agrikultura rađa specifična mesta, mirise, atmosfere i osećaje. Staze, putevi i prolazi definirani kroz specifične materijale i obloge stvaraju i projektiraju poseban telesni osećaj i različito ponašanje korisnika. Sadnja specifičnog drveća, drvoreda, postavljanje uređaja za proizvodnju energije, te njihova ciljana repeticija, grupisanje i pojavljivanje u projektiranom teritoriju oblikuje mnoštvo novih perspektiva, pogleda i vizura.

MESTA
 Javnim prostorima i opštoj likovnosti obale posvećena je posebna pažnja. Oblikovan je niz ambijenata i paviljona u regionalnoj, lokalnoj i mediteranskoj tipologiji - promenade, staze, kamene stepenice i podzidi, svodovi, prolazi, kule i kapije, mostovi, drveni doksati, denivelisani platoi, kaskadne terase-vidikovci, drvene i kamene ograde (međe, suhozidi), vodene površine sa sedenjem, narodna zborišta, pijacete, kolonade, venjaci, male forme i dr. Jasno definisane pozicije i funkcije objekata i paviljona bi služile kao referentne tačke / koordinantni počeci i oslone tačke u nedefinisanim prostorima obale Ribnice, dajući mu dimenzionalnost i orijentaciju. Objekti bi markirali prostor, pustili pravce kretanja, inicirali aktivnosti, formirali površi gde će aktivnosti kulminirati i dobiti svoje stvarne oblike. U centralnom delu predmetne lokacije - dominantnu poziciju zauzima objekat Starog mlina - kao referentna tačka lokacije u sklopu sa još dva objekta projektovana po principima karakteristične tradicionalne arhitekture, a po ugledu na pomenuti Mlin - stvarajući jedinstvenu ambijentalnu celinu. Stari Mlin je rekonstrukcijom poprimio svoj originalni izvorni oblik. Osnovni volumen postojećeg objekta je u celosti poštovan i tretiran sa stanovišta zaštite, konzervacije i revitalizacije. Mlinu je dodeljena namena etnografskog eksponata. Druga dva objekta imala bi namenu:

- društvenog centra (kuće za interakciju i okupljanje ljudi različitih profila, kuća u kojoj bi se spontano odvijale uobičajene aktivnosti sedenje, kuvanje ležanje, druženje, učenje); kuće starih zanata (objekat - podsetnik na tradicionalne vrednosti, običaje i veštine, kao i njihovu primenu, ali i upotrebu u današnjem vremenu). Fasada ovih objekata bila bi je izvedena u punom kamenom zidanom platnu sa pravougaonim otvorima na spratu i lukovima u prizemlju objekta. Objekti bi činili mikro-grupaciju Etno-sela. Postojeći Amfiteatar se zadržava, uz rekonstrukciju, dogradnju kafea - vidikovca. Prostor bi bio opremljen odgovarajućom obradom i materijalizacijom za obezbeđenje potrebnog vizuelnog i akustičnog komfora. Konkursnim projektom predložene su brojne intervencije: uređenje i opremanje Skalina prema potrebama savremenog društva; restauracija i revitalizacija Starog mlina; izgradnja Društvenog centra i Kuće starih zanata koje u sklopu sa Starim mlinom čine kompleks Etno-selo; rekonstrukcija amfiteatra; regulacija i uređenje rečnog korita reke Ribnice; kreiranje različitih paviljona duž rečnog toka Ribnice. Pored toga, rešena je nivelacija terena, usklađeni su i uređeni platoi, rekonstruisane i usklađene postojeće staze i stepenice, formirane nove pešačke i biciklističke staze, osmišljeni prostori...

